

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST.

Št. VIII.

Vsebina: 67. Zavodi sv. Stanislava: c) Govor gosp. arhitekta Josipa pl. Vancaša ob otvoritvi zavoda. — 68. Shod gg. dekanov dne 20. septembra 1905. — 69. Odredbe gledé verskozakladnega davka. — 70. Polaganje interkalarnih računov. — 71. Uradni matični izpiski za inostrance. — 72. Konkurni razpis. — 73. Škofijska kronika.

1905.

67.

Zavodi sv. Stanislava.

c) Govor

*g. arhitekta Josipa pl. Vancaš ob otvoritvi
zavoda sv. Stanislava v Šent Vidu nad
Ljubljano.*

Prevzvišena, prečastna, odlična gospoda!

Štejem si v posebno čast, da morem na vabilo prevzvišenega gospoda knezoškofa govoriti pred tako odličnim zborom in položiti račun o svojem petletnem delovanju.

Najprej imam prijetno dolžnost, da se v prvi vrsti zahvalim od vsega srca na milosti in neomejenem zupanju, s katerim me je prevzvišeni knezoškofo ves čas odlikoval, odkar me je k temu delu poklical iz Sarajeva.

A ne samo prevzvišenemu knezoškofu ampak tudi vsem onim se zahvaljujem, ki so me podpirali pri izvršitvi tako velikanskega dela, ki je namenjeno, da bo podlaga srečni bodočnosti slovenskega naroda, saj „na mladini sloni svet!“

Odlični zbor! Ako se poslužujem pri tem govoru svojega materinskega hrvatskega jezika, ne vzemite za zlo, saj govorim jezik naroda, ki se hvala Bogu, razume s slovenskim narodom.

Pričenjam s kroniko zidanja tega zavoda. Po zimi leta 1900. mi je sporočil prevzvišeni knezoškofo, da namerava vsem modernim zahtevam ustrezajoč zavod zgraditi, kjer bi se slovenska mladina v srednješolskih naukih naobraževala in krščansko odgojevala. V ta namen sem bil poslan po Avstriji, da si ogledam najboljše zavode in na podlagi nabranih izkušenj čim boljši načrt predložim. Ta načrt bi se imel obistiniti na zemljišču kn. šk. pristave pri sv. Petru v Ljubljani.

Načrt je prevzvišeni gospod knezoškofo odobril, a moral se je primerno predelati, ker je stavbišče pri sv. Petru postalo vsled nameravane regulacije nespodobno za izvedbo teh velikanskih zavodov. Po posredovanju šentvidske občine, zlasti gospoda župana Belca in preč. g. župnika Gregorja Malovrha, je nakupil prevzvišeni gosp. knezoškofo svet v Šent Vidu pri Ljubljani v velikosti 16 oralov v prekrasni in zdravi legi in v bližini Ljubljane.

Čeprav so vsled eksponiranega položaja nastale nekatere težkoče, in je bilo treba skrbeti za lasten vodovod, za lastno razsvetljavo in kanalizacijo do tri kilometre oddaljene Save, se mora vendar priznati, da je za stavbo primernejša lega v Šent Vidu kakor v Ljubljani, ker sta za zavod potrebna mir in samota, mogoča le na periferiji ljudskih središč, ne pa v bučni in nemirni okolici, kakor v velikem mestu, kakršno je Ljubljana.

In ako si ogledamo situacijo drugih sličnih velikih zavodov n. pr. Petrinuma v Lincu, Norbertinuma v Briksenu, kalsburškega jezuitskega zavoda i. t. d., ki niso slučajno, ampak po dobro namišljeni nameri postavljeni na samoti ali vsaj dosti daleč od mest, mora se trditi, da je lega tega zavoda zelo srečna, in da vzvišenemu namenu izvrstno služi.

Preden pridem na popis stavbe, hočem na kratko načrtati zgodovinske dogodke stavbe same.

Lepa misel, da naj se ustanovi katoliška gimnazija, ki jo je na prvem katoliškem shodu v Ljubljani pred 13. leti izrazil preč. g. kancelar Josip Šiška, je rodila lep sad, ker so prispevki prihajali od vseh strani, zlasti je spomina vreden dar nekega upokojenega župnika, ki se je posebno vnel za katoliško gimnazijo

Prevzvišeni knezoškof se je pri nastopu svojega visokega zvanja takoj oprijel one ideje in jo s svojo znano ognjevitostjo želel čim preje obistiniti. Komisijski ogled se je vršil 1. maja 1901., in 20. maja istega leta je blagoslovil preč. g. župnik Malovrh stavbišče in prvi pot zabodel z lopato v zemljo v imenu Očeta in Sina in svetega Duha.

Pod vodstvom mojega namestnika g. arhitekta Trumlerja in g. asistenta Fr. Liebischja je započel stavbni podjetnik g. Holz z velikim številom delavcev izkopavati kleti in temelje, tako da se je že 12. junija 1901. pričelo z betoniranjem fundamenta na levi, jugozapadni strani poslopja.

Ko je stavba dospela do podnožja, je prevzvišeni knezoškof slovesno blagoslovil in položil ogelni kamen. V kamen se je položila pergamentna listina v večni spomin tega za slovenski narod, tako znamenitega dogodka.

Na listini je bil napis:

In Gloriam Dei O. M. et honorem B. M. V.

invocato juvenilis Martyris S. Viti patrocinio lapis iste benedictus et locatus est fundamento aedium promovendae inter juvenes virtuti ac scientiae dicatarum die 16. Julii anno Jubilaei saecularis 1901. cum Leo P. XIII. ab adamantino sui sacerdotii jubilaeo plus triennio functus in annum XXIV. claves Petri gloriosissime in Cathedra tenebat, Franciscus Josephus I. imperator expletis decem lustris tertio iam anno pergravia regebat Austriae gubernacula et sacro hodie perfungens ritu Deo fretus Instituti auctor Princeps Episcopus Antonius Bonaventura Jeglič ultra triennium dioecesi Labacensi cum oratione navabat operam, ut mores juvenum servaret puros, ut Clerum sibi educaret scitum vitaeque integrum sicque singulis et omnibus officio Antistitis profuisse inventiatur.

Parochiae S. Viti tum praeerat Curator animarum Gregorius Malovrh, communalia vero loci „župani“ dignitate moderabatur Antonius Belec, promptissimus fabricae fautor, cuius struendae lineas Architectus Josephus de Vancaš faberrime praescripsit.

Quod Deus Omnipotens sic benevertat gratia coelesti, ut feliciter surgentia de fundamento humilitatis aedium cacumina securam doctis docendisque monstrent viam ad sublimiora mansionum aeternarum.

† **Antonius Bonaventura,**
episcopus;

Joannes Flis,
vicarius generalis;

Thom. Kajdiž,
Can. Flach. Wollwiz.;

Josephus Erker,
Canonicus eccl. cath. Labacensis, Parochus eccl. cath.;

Dr. Joannes Kulavic,
canonicus senior;

Joannes Sušnik,
can. Schiffer. et dec. distr.;

Dr. Andreas Karlin,
canonicus eccles. cathedr.;

Joannes Sajovic,
canonicus;

Anton Belec,
župan;

Ferdinandus Trumler,
laborum director;

Franciscus Liebisch,
Fabricae dir. assistens.

Gregorius Malovrh,
parochus et consil.;

Josephus de Vancaš,
architectus;

Joannes Holz,
aedificator.

Konec leta 1901. je prišla gimnazijska, to je prednja stran, pod streho.

V letu 1902. je bilo sezidano do pod streho desno krilo, kar je dovršil do 26. julija stavbni podjetnik Holz, a potem, ko je g. Holz radi boleznih zgradbo prepustil g. arhitektu Trumlerju, je stavbinsko upravo prevzel začasno g. Jos. Jakusch in za njim g. Adolf Böß, ki je do konca ostal moj namestnik.

Leta 1903. se je gradila slavnostna dvorana in kapela, notranje in zunanje zidovje pa se je ometavalo. L. 1904. in 1905. se je gradil vodovod, oskrbovala kanalizacija, planiral svet okrog poslopja, napravljal park in vrt, postavljali so se stroji, izvrševala so se slikarska in plesarska dela, postavljali altariji, tlakovali podi, tako da je prevzvišeni g. knezoškof mogel 17. septembra posvetiti veliki altar in čitati na njem prvo sv. mašo.

Prihajam sedaj k popisu poslopja samega.

Isto predstavlja skupino 4 glavnih delov:

sprednji del obsega gimnazijo z uradnim prostorom in profesorskim stanovanjem;

desna stran s četverokotnim krilom in z velikim srednjim dvoriščem je semeniški zavod z učnimi sobami, spalnicami za učence, ki se hočejo posvetiti duhovskemu poklicu; na levi je konviktsko krilo (enako semenškemu) namenjeno učencem, ki se vzgajajo za svetne stanove; med oba oddelka v sredi je sezidana v pritličju slavnostna dvorana s popolnoma urejenim gledališkim odrom, nad njo kapela skozi dvoje nadstropij, zadaj je gospodarski oddelek s kuhinjo, s shrambami, perilnico, s prostori za stanovanje usmiljenk, ki oskrbujejo gospodinjstvo, in z dvema obednicama za semeniščnike in konviktorce.

Vse poslopje je preračunjeno za 400 gojencev, a za sedaj levo konviktsko krilo ni še dovršeno, ampak učenci so začasno nameščeni v drugem nadstropju desnega semeniškega krila.

V pritličju tega oddelka imajo profesorji svojo čitalnico, tu je glasbena dvorana, tu so sobe za strežnike in služabnike, na koncu je še oddelek za bolnike. V gimnazijskem krilu je v pritličju, samo do dva metra nižje, telovadnica, ki je najmoderneje opremljena, in 21 1/2 m dolga in 6 1/2 m široka; dalje je prostor za narodopisno zbirko in moderno opremljeno kopališče z 12 pršnimi kopelmi preskrbljenimi s toplo in hladno vodo.

Obsežni in 23/4 m široki hodniki v skupni dolžini 1560 m spajajo posamezna krila poslopja.

V kletéh, ki se malone pod celim poslopjem nahajajo, sta nameščeni dve kurilni centrali, od katerih se vodi par z nizkim tlakom $\frac{1}{2}$ atmosfere po vsem poslopu, da razgreva s pečmi (t. j. radiatorji), ki so sestavljene iz železnih cevi, prostore tako, da bo pri zunanji toplini -20°C znotraj mogoča toplota $+20^{\circ}\text{C}$. Sveži zunanji zrak se dovede do peči, v peči se ogreje in kroži po prostoru in se more v slučaju potrebe z ventilacijskim otvorcem odpeljati pod sobnim stropom do podstrešja. Vsaka peč ima svojo parno zapiralo tako da se sobe ogrevajo, kadar je treba, in se radi tega taka centralna kurjava res sme imenovati varčna.

Za kurjavo kapele in slavnostne dvorane se nahajajo v kleti železni kaloriferi, od katerih se gorki zrak odvaža do teh prostorin. Za te prostorine in za spalnice je projektirana toplota 15°C .

Hodniki in stranišča so tudi temperirana s parnimi cevmi, ki so ali v zidnih dolbinah vzdane ali zunaj položene.

Obe centralni kurjavi sta v kleti. Položaj jima je tak, da se vse peči približno enako ogrevajo, zakaj znano je, da je temperatura nižja, če je pot za paro daljša.

Prva centrala se nahaja v oglu semeniškega krila in je odločena za kurjavo onih prostorov, ki potrebujejo samo po zimi par, torej gimnazija, profesorska stanovanja, učne sobe, spalnice in z istimi združeni prostori.

V tej centrali so nameščeni trije parni kotli, vsak s 42 m^2 kurilne površine. Kotli so polni vode, ogenj pa prihaja skozi sistem cevi in greje vodo, odhaja pa kot dim v 30 m visoki dimnik. Vsak teh dveh kotlov se more samostalno porabiti, tako da zadostuje eden za milo zimo, za strogo zimo pa sta potrebna dva. Tretji kotel je za reservo, ako se kak kotel kaj pohabi, ali če se čisti.

Parni pritisk je zelo nizek, ima namreč $\frac{1}{2}$ atmosfere, in se z avtomatično napravo za dovajanje zraka sam regulira, tako da je vsaka nevarnost izključena. Velika prednost centralne kurjave pred navadnimi pečmi je v tem, da je pri centralni kurjavi samo eno kurilno mesto, en dimnik, en prostor za premog in kar je poglavitno, da ena sama oseba za celo hišo kurjavo oskrbuje.

Druga centrala se nahaja bolj zadaj v severnem delu poslopja in služi za kurjavo onih prostorov, ki potrebujejo toplote skoro vse leto; ti so: kuhinja, perilnica, kopelj in v slučaju potrebe bolniške sobe. V tej centrali sta dva kotla, vsak s 24 m^2 kurilne površine, zvezana s kotli za napravo gorke vode potrebne v kuhinji, perilnici, pekarni in kopeli.

Ker se od vseh peči ohlajeni par, kot kondenzirana voda, ki ima še vedno precej visoko temperaturo, zopet zbira v kotlih, zato je mogoče v eni uri

zopet par dobiti v kotlih in brez težave že rano zjutraj imeti tople prostore.

Nedaleč od te druge kurilne centrale v sredi zadnjega dela poslopja pod kuhinjo je perilnica za perilo, opremljena z vsemi potrebnimi stroji.

Perilo se pere s parom v bobnu, ki ga goni motor, izplakuje se v kadi z lopatastim kolesom, in voda se izžema s centrifugami, ki jih tudi goni motorska sila. Perilo se popolnoma posuši v parni sušilnici pri 60°C topline, tako da se v 1 ali 2 urah posuši, poravna in more takoj likati.

Poleg perilnice se nahaja v kleti tudi parna pekarna s stroji za mešanje moke, gnetenje testa, deljenje v enake kose itd. Tudi te stroje goni motorska sila, ki jo proizvaja motor na bencin z 12 konjskimi silami, postavljen v ozadju zgrajene hišice. Isti motor se rabi tudi za zračni kompresor, ki je potreben za dviganje nečiste vode v kanalizaciji. Vse druge kletne prostorine se rabijo kot shrambe za razno blago. Tu se tudi lahko izdeluje led.

Kakor sem v uvodu opomnil, je bilo potrebno za zavod izpeljati poseben vodovod z bregov južno od Šent Vida. Od štirih z betonom obzidanih studencev se dovaja gorska voda po železnih ceveh v betoniran nabiralnik (reservoar), ki obsega 200 m^3 prostora. Ta množina vode zadostuje zavodu za teden dni, tudi ko bi nič vode iz studencev ne priteklo, ali ko bi v poletnih mesecih manj vode priteklo, kakor po navadi. To vodo je dr. Kramer v Ljubljani kemično preizkusil in spoznal za dobro pitno vodo.

Nabiralnik leži blizu 50 metrov nad pritličjem zavoda. Če se računa za izgubo pritiska 20 m , ima voda v zavodih še vedno 3 atmosfere pritiska. Ta tlak pa je zadosten tudi v slučaju ognja za hidrante, ki jih je 10 v poslopu in na vrtovih. Dnevno priteče iz nabiralnika okoli $40-50\text{ m}^3$ vode, kar zavodu za uporabo popolnoma zadostuje. Ob času suše, v juliju in avgustu, se vode ne more porabiti več kakor $26-30\text{ m}^3$ na dan, toda ker so tedaj počitnice in se torej manj vode porabi za pranje itd., uporabi se lahko preostanek za stranišča, ki so iz zdravstvenih ozirav prirejena, da se izpirajo z vodo.

Ko bi se pa pozneje radi obilnega polivanja in škropljenja vrtov pokazala potreba za večjo množino vode, se bo morala voda iz podzemlja črepati, za kar se bo tudi uporabil bencinski motor.

Nastane pa vprašanje, zakaj se takoj iz početka ni mislilo mesto na studence na črepalnico. Tu moram odgovoriti, da je tudi pri črepalnici nabiralnik na višini potreben, da more priti voda k potrebnim iztokom v hiši, tudi je gorska voda boljše pijača, kakor podtalna. Zato vodovod ni odveč, ampak potreben, ki se pa more eventualno spopolniti z navrtanim vodnjakom s črepalnico.

Ko je nastopilo vprašanje glede razsvetljave, se je moralo zopet na nekaj samostalnega misliti, ker bi bilo predrago dovajati plin ali elektriko iz Ljubljane.

Dalje je bilo razmotrivati vprašanje, ali lastno električno centralo ali pa plinsko napravo. Za električno centralo govori zlasti enostavna manipulacija, a proti isti predraga inštalacija in predraga luč pri razmerno slabem efektu. Računi so pokazali, da bi električna razsvetjava skupaj s stroji, akumulatorji, kabli in svetilnicami stala 70.000 K, 1 ura razsvetljave ene žarnice z močjo 16 normalnih sveč po 3 vinarje. Radi tega se je prevzvišeni knezoškof na moj predlog odločil za plinsko razsvetlavo. Od predloženih treh plinskih ponudeb, to je za acetylen, za Sirius-plin in za hydririn-plin, smo se odločili za zadnje imenovanega in poverili delo inženirju Maasu na Dunaju, da dobi potrebne Amberške plinske stroje. Za ta sistem so govorili stroški inštalacijski (skupno 38.000 K) in cena luči (3 vinarje za eno Auerjevo svetilko od 70 do 80 sveč). Krasna bela luč, mirni plamen, bezstrupni plin, — vse to je posebno važno — dalje najpriprostejša manipulacija pri plinskem stroju, so prednosti te plinske razsvetljave.

V plinarni, v malem prostoru poleg motorja, se nahajata dva dvostroka plinska stroja, večji se rabi, kadar je celo poslopje razsvetljeno, manjši pa, kadar manj svetilnic gori, n. pr. ob počitnicah, kar je potrebno z ozirom na varčno uporabo razsvetljave.

Posebne težave je povzročevala kanalizacija, zlasti pa odvajanje fekalij od zavoda.

Kakor je znano Šent Vid nima kanalizacije, a navadna grebenična jama ni bila dovoljena z ozirom na eventualno nevarnost za okuženje tal in z ozirom na 3 km oddaljeni ljubljanski vodovod, direktna kanalizacija pa radi slabega pada sploh ni bila mogoča; misliti se je moralo torej na drugačen način odprave fekalij.

Ker je bilo iz gospodarskih ozirov želeto, da se goste fekalije za gnojenje polja pridrže, je bilo treba le fekalno vodo od poslopja v blizu 3 km oddaljeno Savo odvoditi. V ta namen se je sprejel projekt tvrdke Brückner in drugov iz Gradca, da se naredi do greznice trodelni čistilnik (Kläranlage) za fekalno vodo, kjer se po naravnem točenju nečista voda tako učisti, da jo je mogoče odvajati po 6 cm širokih ceveh, dočim bi se morale sicer uporabiti za fekalije 60 cm široke cevi, ko bi bil odtok sploh mogoč. Če se pomisli, da je radi preslabega in neenakega pada (okoli 1 mm na meter), kakor sem rekel, sploh nemogoče bilo izpeljati direktno kanalizacijo v Savo, smo morali ostati pri zgoraj napominanem sistemu, da se namreč samo fekalna voda odvaža v Savo. Pa tudi pri tej napravi so se stavile velike težave, ker smo prišli pri večjem delu

kanalizacije v globini 8—9 metrov na skalovje, ki bi se moralo razstreljati z dinamitom.

Težko delo, nerazmerno veliki stroški, so dali zopet nove skrbi, ker bi samo izkopavanje stalo do 50.000 K. Iz tega razloga je izvedena sedaj po firmi Brückner in dr., naprava, ki po sestavi mamutove črepalnice s stisnjenim (komprimiranim) zrakom vzdiguje fekalno vodo za 9 m višje, tako da je mogoče brez težavnega prekopavanja izvesti kanalizacijo do Save. Dvojni signali iz greznice javljajo avtomatsko v strojnici, kdaj treba fekalno vodo vzdigniti, a o počitniških mesecih, kadar motor, ki goni tudi zračni kompresor, ne gre, dviga pa fekalno vodo naprava na vitelj (Göppelwerk), ki jo goni konj. Ta reserva daje popolno garancijo tudi za ta slučaj, kadar mamutova črepalnica ne bi delovala.

Vrnimo se zopet nazaj k poslopju samemu, da opišem še kak zanimiv del. V sredini celega poslopja, prav v njegovem osrčju, je sezidana kapela in tudi med vsemi deli najbogateje okrašena. Prostor kapele po slopih v tri ladije razdeljen je 18 m širok in 24 m dolg, sega pa skozi prvo in drugo nastropje. Kapela je banjasto obokana v glavni ladiji, v stranskih pa križasto. Oboki so betonasti z železnim omrežjem po sestavu Monierovem in 8 cm debeli. Taki oboki imajo prednost pred opečnimi, ker ne proizročujejo skoro nikakega pritiska na stranske ali zunanje stene. Cerkev je zelo ukusno poslikal g. Anton Jebačin, in inomoška stekloslikarnica jo je okrasila z večinoma figuralno slikanimi okni. Najlepši okras kapele pa so trije altarji, ki jih je po mojih načrtih umetniško izvršil g. Andrej Rovšek. Stranski altarji so iz lipovega lesa, veliki altar pa deloma lesen, deloma iz raznovrstnega marmorja. Za altarje je naslikal zgodovinski slikar Josip Kastner na Dunaju slike in sicer za veliki altar: presv. Srce Jezusovo, sv. Stanislava in sv. Alojzija, za stranska altarja pa Mater božjo in sv. Jožefa. Ukusni tlak iz desiniranih keramičnih ploščic je oskrbela hrv. tovarna „Zagorka“ v Bevekovščini, in lepe hrastove klopi mizarska tvrdka Binder v Ljubljani. Pročelje večinoma dvonastropne stavbe je izvršeno v slogu italijanske renesanse; tudi kapela in drugi arhitekturno izdelani prostori so renesansko okrašeni.

Zanimati utegne koga število posameznih delov, iz katerih obstoji stavba.

Za stavbo se je uporabilo 5 $\frac{1}{2}$ milijona opek, 30 železničnih voz železnih traverz, 15 $\frac{1}{2}$ km raznih cevi (od 3—127 mm premera.)

Hiša ima 410 vrat, 880 oken, za katere je bilo treba 4000 m² stekla. Skupni strošek stavbe z notranjo opravo iznaša okoli 1.333.000 kron. Stavba zavzema 6050 m² zazidane površine, 1 m² stane torej 205 K, in to z notranjo opravo vred.

Skupni strošek zgradbe se deli:

a) na stavbo samo	980.000 K
b) na centralno kurjavo, vodovod, plinsko razsvetljavo, motor in kanalizacijo	280.000 "
c) na notranjo opravo poslopja, ka- pele, odra in šolskih prostorov	53.000 "
d) na napravo vrtov in ograje . .	20.000 "
Skupaj 1.333.000 K	

Na koncu naj mi bo dovoljeno navesti glavne tvrdke in može, ki so me podpirali v izvršitvi tega velikanskega dela.

Stavbinska dela so izvršili razen že umrlega stavbenega mojstra Holca, g. arhitekt Ferdinand Trumler, betonska dela in tlakovanje g. Seravalli, opeko so dovažali kranjska stavbinska družba, gospoda Peterca in Tönnies, kamnoseška dela so prevzeli gg. Vodnik, Čamernik in Toman, tesarska dela gg. Lehner in Zakotnik, ki sta tudi strehe pokrila z zarezo opeko tvrdke Vidic in drugovi. Dvorana in kuhinja sta tlakovani z asbestnim tlakom, okna in vrata so delo I. kranjske mizarske zadruge v Šent Vidu, steklarska dela je izvršil g. Frančišek Kollmann, ki je tudi daroval večji del slikanih oken v kapeli; ornamentalni okraski na pročelju in v kapeli so delo tvrdke Suppan in Haushofer v Gradcu, plesarska dela sta prevzela brata Eberl v Ljubljani. Hraštove pode je oskrbel g. Josip Goljevšček iz Gorice, železne traverze pa g. Hammerschmidt iz Ljubljane,

dočim je g. Anton Belec v Šent Vidu prevzel ključavničarska, kleparska in strel vodna dela.

Notranja oprava je bila poverjena mizarski zadruzi, gg. Madile-Wutscher in g. Dostal, oprava telovadnice pa tvrdki Plachkowitz na Dunaju.

Studence in nabiralnike je obzidal g. inženir Konrad Lachnik, pekarno je uredila specialna tvrdka Werner in Pfeleiderer na Dunaju, hišne prostore je poslikal g. Dragotin Lipovšek, svetilke je napravil g. R. Ditmar na Dunaju; svečniki, križi, kelihi so delo g. Ivana Kregar, ki je tudi dve svetilki za večno luč daroval; gledališki oder v slavnostni dvorani je uredil c. kr. dvorni oderski nadzornik Bretschneider.

Zasluge in dela tvrdke Brückner in njenega inženirja Zaruba, dalje inženirja Maas, kiparja Rovška in slikarja Jebačina sem že prej z največjim priznanjem imenoval.

Razen imenovanim sodelovavcem naj na tem mestu svojo posebno zahvalo izrazim še svojim namestnikom v stavbinski upravi gg. Trumlerju, Liebischu, Jakuschu in zlasti Böbu, ki je do konca ustrajal pri meni in energično in umno pomagal premagati vse težave.

Ko s tem prepuščam zavod javni uporabi, delo naših petletnih skrbi in trudov, prosim, da bi nam bili vsem udeležencem blagi sodniki, ker ste lahko prepričani, da smo vsi najboljši namen imeli, a samo to zmogli, kolikor slabe človeške moči premorejo.

A prevzvišenemu ustanovniku tega zavoda knezofu dr. Jegliču zakličimo na ves glas gromoviti trikratni: Živio!

68.

Shod gospodov dekanov

v Ljubljani v kn. šk. palači dne 20. septembra 1905.

Navzoči: Celsissimus, generalni vikar Flis, arhidiaconi kanoniki: Kalan, Kajdiž, Sajovic, dr. Karlin; dekani ljubljanske škofije: kanonik Sušnik, Kunstelj, Erker, Arko, Lavrenčič, Koblar, Schweiger, Žlogar, Kummer, Bizjan, prošt dr. Elbert, Gornik, Novak, Dolinar, Trček, Nagode, dr. Kržišnik, Erjavec, Gantar, častni kanonik Tavčar; mesto obolelega dekana Erzarja je došel črnomaljski župnik Stanko Peharec; konz. svetnik P. Hugolin Sattner.

Celsissimus pozdravi navzoče gg. zborovavce in omenja važnost shoda, ker je priprava na II. sinodo; nato poroča o kn. šk. zavodu sv. Stanislava v Šent Vidu pri Ljubljani.

Delo je dovršeno, tako da so se mogli že sprejeti gojenci in se otvoriti I. gimn. razred in pripravljalni

tečaj. Za zavode se je nabralo v zadnjem letu 100.000 kron iz zbirk, daril, zapuščin, maš in ustanov. Dijakov je bilo sprejetih: v I. gimn. razred 69, v pripravljalni tečaj pa 27. Gimnazijski razred ima paralelko. Izmed sprejetih je 45 Gorenjcev, 26 Dolenjcev in 20 Notranjcev. Da bi se I. leto lažje pokrila režija, se ni moglo sprejeti mnogo gojencev brezplačno, pač pa se je mnogim strošek znižal. 24 jih plačuje po 400, 25 po 300 drugi po 200 in 100 K, sedem pa je brezplačno sprejetih.

Ko napravi še g. dr. Knific izkušnjo, bo šla prošnja na ministrstvo za pravico javnosti.

I. Na to poroča dekan Ivan Lavrenčič o I. točki dnevnega reda: *Ordo cultus divini* in sicer je razdelil tvarino na 3 dele: 1. vsakdanja 2. nedeljska 3. prazniška služba božja.

1. Dopoldanska služba božja. a) Točen red. b) Pozvanjanje. Zvoni naj se 5 minut pred sv. mašo. — Erjavec, Elbert, Koblar svetujejo, naj en četrt ure pred mašo skupaj zvoni, ob sopraznikih naj se pa pol ure pred mašo vabi. Žlogar: Naj se zvoni en četrt ure pred, da bo cerkvenik ob uri prost in na razpolago v zakristiji. Isto Gornik, Erker. Sušnik. Kjer je več duhovnikov, naj se vrste maše.

Dr. Kržišnik: Druga maša naj se prične med prvo, na primer po zavživanju, da nekateri ljudje še v cerkvi ostanejo. Gornik, Novak: Zvoni naj se za vse maše enako. Glede zvonjenja med sv. mašo predlaga referent, naj se zvoni pri glavnih delih. Kunstelj: v Cerknici zvoni pri glavnih delih z različnimi zvonovi. Schweiger: Opusti naj se to zvonjenje, ker se težko ve, pri katerem delu je sv. maša. Dr. Kržišnik: Zvoni naj med sv. mašo ob nedeljah in praznikih, ob delavnikih pa le pri povzdigovanju.

Pri altarju naj se zvoni le z malimi zvonci, veliki naj se odpravijo.

Sv. Hostije naj se spreminjajo vsako saboto.

Spoveduje naj se pred mašo in po maši.

Glede adventnih, šmarničnih pobožnosti in svetega rožnega venca, križevega pota, menijo: Erjavec, Koblar, Elbert, naj se ravna po krajevnih navadah, kdaj in kje se vrše.

Pobožnost na čast Jezusovemu Srcu 1. petek v mesecu sme biti coram Exposito.

Nedeljska služba božja. Zvon vabi 1 uro pred mašo, skupaj zvoni en četrt pred mašo, pričetek maše naj bo točen. Pri glavnih delih sv. maše naj se zvoni. — Gornik: kjer je zvonjenje v navadi; kjer ga pa ni, naj se zvoni le pri povzdigovanju. Koblar: Zvonjenje pred pridigo in po pridigi naj se odpravi. Novak: Med mašo se ne sme pritrkavati, ker se fantje s tem ne udeležujejo sv. maše. Sušnik: Tudi med blagoslovom naj se ne zvoni.

Asperges naj bo pred glavno mašo. Kjer je samo ena služba božja, naj bo eno nedeljo zjutraj, drugo ob desetih, povsod pa vsaj enkrat na mesec zjutraj radi sv. zakramentov. Elbert: Duhovniki in ljudje v novomeški dekaniji prosijo za menjavanje.

Kjer je več duhovnikov, naj tretji itd. mašuje med redno sv. mašo ali precej potem; pozvoni naj se le z malim zvonom. Erker: V Kočevju je tretja maša z malo pridigo. Gornik: Ločiti se mora med mesti in vasmí. Po mestih je tretja maša koristna, na kmetih ne. Koblar: Povsodi želé maše brez pridige, toda te so „de malo“; kjer so v navadi, se težko odpravijo. Peharec: Naj se vpeljejo kratke pridige, in to bo mnogo koristilo. — Erjavec: Tretja maša bodi precej po farni maši, da obhajanci pri njej opravijo gratiarum actio; Bizjan: in da so zamudniki lahko še pri sv. maši. Elbert: Povsodi naj se ohrani stari red. Kunstelj: V Cirknici

se bere pri maši ob 8ih list in evangelij. Peharec: Kjer je cerkev premajhna, mora biti več maš. Dolinar: V Ribnici pol uradnikov ni pri maši, če ni maše ob 8ih.

Pridiga bodi med mašo in sicer po evangeliju; drugi svetujejo po Credo. Pred pridigo naj se poje kaka pesem k sv. Duhu. Po pridigi naj se intonira vera itd., ljudje pa naj sami glasno nadaljujejo. Oznani in oglasi naj bodo pred pridigo. Oglasi naj se omeje kar mogoče. — Erjavec, Kunstelj: Pesem naj se poje, ko gre duhovnik od altarja na prižnico. Elbert: Vera itd. naj se dopoldne opusti in privzame k popoldanski službi božji. Schweiger: Mladi gospodje te molitve opuščajo. Dr. Kržišnik: Naj se moli kratki formular in kesanje. Gornik in referent: List naj se bere le, če je lahko umljiv, ali če se ga potem razlaga. Dolinar: Le tedaj, če je v zvezi z evangelijem. Kalan: Pri evang. knjigi naj se zapiše, kdaj naj se bere. Koblar: Znamenje naj bo pristavljeno, kdaj se sme izpustiti. Gornik: V knjigi naj se izpusté feriae v postu. Če prideta dva praznika skupaj, se bereta oba evangelija brez listov. Kalan: Rek naj se opusti. Gornik: Prekriževati se ni treba pri branju evangelija. Ref. Pridiga naj bo pred sv. mašo, kadar je coram Smmo. Razne priprošnje naj se opusté, moli se po pridigi le en očenaš. Če pa ljudje dajo darove, se opravi na njih namene kaka sv. maša. Gornik: Oglasi o najemih, o apnenicah naj odpadejo. Koblar: Izgube naj se oznanjajo.

Prazniki: O praznikih 1. classis naj bo, kjer mogoče, maša z asistenco ob 10ih, zjutraj pa peta; o manjših praznikih pa brez asistence, zjutraj pa tiha. Koblar, Erker, Dolinar, Gornik: Zjutraj naj ne bo maša nikoli peta. Gornik: Izjemoma bodi zjutraj peta maša v adventu, kjer je navada, in če so posebni vzroki. — Elbert, Schweiger: Ozirati se je na krajevne razmere in izredne prilike. Elbert: Polnočnica s pridigo naj se opusti. Schweiger: Po nekaterih krajih mašujejo o božiču po raznih podružnicah in povsodi je tudi pridiga. Tudi te pridige naj se opusté.

Darovanje bodi vselej po pridigi, pa nikdar pred sv. Rešnjim Telesom.

Popoldanska služba božja. Saboto naj bodo zvečer litanije in rožni venec, blagoslov s ciborijem. Isto pred prazniki. Koblar: Tudi tu naj se ravna po krajevnih razmerah.

Krščanski nauk in litanije ob nedeljah. Krščanski nauk bodi redno ob dveh popoldne. Vsako 1. nedeljo v mesecu naj se združi ura molitve s popoldansko službo božjo. Litanije in kratka pridiga o pres. Srcu Jezusovem se lahko vsteva v uro. V postu se pridruži še postna pridiga. V majniku namestujejo šmarnice nauk, kjer se popoldne obhajajo. Čas pred naukom in po nauku naj se porabi za bratovščine. Vesperae niso priljubljene pri nas. Arko: V Idriji hočejo imeti

pete vesperae, pa jih ni mogoče vselej obhajati radi pomanjkanja duhovnikov.

II. Pridige. Celsissimus opozori na času primerne liturgične pridige in izrazi željo, naj se vsa temata obdelajo. Dalje vpraša, ali naj se pri nauku predavajo katehitične pridige ali katekizem.

Bizjak: Nauk se lahko različno uredi; katekizem se vzame na prižnico in razlaga, izprašuje s prižnice, ali se kar spodaj med ljudmi razlaga in izprašuje, ali pa na prižnici razlaga in gre izpraševati po cerkvi.

Dolinar: Ribniška konferenca predlaga, naj se pri predpoldanski službi božji v 4 letih obravnava ves katekizem, popoldne pa naj pridejo na vrsto razne pobožnosti. Novak: Predpoldne naj bodo katehitične pridige, popoldne naj se pa razlaga in izprašuje katekizem.

Koblar: Naj se nauk ne prenese na predpoldne, ker bi ljudje potem popoldne ne hodili v cerkev; ljudi najbolj vleče govor. Sušnik: Nekaj katehitičnega nauka naj se prenese na predpoldan, ker včasih popoldne nauk odpade.

D. Kržišnik: Po vrsti se ne sme katehitične pridige govoriti, ker se ljudje prenasitijo. Gornik: Če se katekizem samo razlaga, ljudje ne poslušajo radi. Razlaga se mora bližati pridigi in biti živahna. Ostane naj nauk popoldne. — Cels: Namen vprašanja je bil, da bi ljudje tam, kjer popoldne ne hodijo v cerkev, včasih vendarle slišali katekizem. — Elbert: Katekizem naj se v 3—4 letih razloži v živahnih pridigah.

Cels. opozori, da papeževa okrožnica o katekizmu zadeva bolj Italijo, Francosko itd., kjer se katekizem ne uči po šolah.

Referent nadaljuje: Ko mladina izstopi iz šole, naj ponavlja, kar se je naučila v šoli; naj vstopi v Marijino družbo; tisti, ki pa ne vstopijo v družbo, naj se posebej poučujejo v krščanskem nauku. Ljudje naj doma katekizem premišljujejo in prebirajo.

Koblar: Misliti bo treba, kakó učiti iz šole iz ostalo mladino, ker se nedeljo popoldne ves čas porabi za pobožnosti. Erjavec: V Vipavi hodijo dva meseca pred postom zvrstoma deklice in dečki ob nedeljah od 1—2 popoldne v zakristijo, kjer se izprašujejo, potem dobé izpraševanjske listke.

III. Maša z blagoslovom. Kdaj naj bo? Navade se ne vjemajo z odloki v „Ordo cultus divini.“ Nastali so vmes novi prazniki, ko se tudi obhajajo take maše; take maše so tudi ob slovesnih prilikah.

Erjavec: Katera nedelja je kvaterna? Usus je določil za nedeljo po kvatrnem tednu.

Ali naj bosta dva blagoslova, ali eden?

Maša z dvema blagoslovoma bodi ob velikih praznikih 1. classis, ob slavnostih, z enim blagoslovom pa ob manjših praznikih 2. cl. in festis suppressis 1. classis.

Dolinar: V Ribnici je vedno le en sam blagoslov.

Erjavec: V Vipavi tudi; zjutraj pa sploh nikoli.

Elbert: Naj bo vedno le en blagoslov in sicer ritu romano. Gornik: V Postojni zjutraj ni nikoli dveh blagoslovov, ampak vedno le en sam blagoslov.

Schweiger: Če zjutraj nikoli ne bi bilo blagoslova, bi ga nekateri ljudje sploh ne bili nikoli deležni.

Kržišnik: Po Štajerskem je sv. R. Telo večkrat tudi med tednom izpostavljeno, a ljudje ga bolj časte in pridneje prejemajo sv. zakramente.

Flis: V Rimu so se nazori spremenili; ljudje se tudi lepše vedejo, če je sv. R. Telo izpostavljeno.

Žlogar: Sv. Rešnje Telo naj se po maši izpostavi in dá blagoslov. Nagode: Strinjam se z referentom. Koblar: Če je maša peta, naj bosta dva blagoslova. Sušnik: Isto.

Maše z blagoslovom pri podružnicah. Kjer ni duhovnika, je sedaj prepovedano obhajati take maše. Želeti pa je, da so 1. kjer je božja pot, in (Peharec) 2. če je ekskurz in doma maša odpade. Bizjan: Stare pravice naj se pusté; če nastane nered, naj se pravica odzame. Novih pravic naj se ne dovoli več. Sajovic: Misliti treba tudi na nevarnost radi tatov.

Ob dvanajstih je Celsissimus zborovanje prekinil.

Popoldne ob pol 3 se konferenca zopet prične.

IV. Točka odpade.

V. Cels.: Nova knjiga za evangelije in liste prirejata dr. Lesar in dr. Krek. Mariborčani bodo tudi sodelovali. Za očitno službo božjo je knjiga že prirejena. Besedilo bo za vse Slovence enako; komiteji vseh škofij slovenskih so se o besedilu zedinili. V začetku knjiga ne bo obvezna; polagoma se bo vpeljala.

Tavčar: Da se ljudje navadijo molitvic, naj se molijo po nauku in sicer povsod enako.

Novak: Molijo naj se tudi molitve: Kaj je zakrament, sv. krst, milost itd.

VI. Velikonočno izpraševanje. — Sušnik: Kako ljudi privabiti? zlasti po mestih? Ali naj se spremeni način? — Tavčar: Kar imamo držimo in dobro opravimo; to več izda, nego pridige.

Gornik: Ljudje ne prihajajo radi, ker se boje osramočenja. Govori naj se pri velikem izpraševanju o stanovskih dolžnostih, o spovedi in sv. obhajilu. Zjutraj naj prihajajo možje in dekleta, popoldne žene in fantje. Sušnik: Možje, žene, fantje in dekleta naj prihajajo záse. Schweiger: Izpraševanje bodi le zjutraj in sicer pri fari za fante in dekleta; pri podružnicah za može in žene.

Dolinar: V Ribnici smo spreminjevali način izpraševanja. Prej je bilo izpraševanje po vaseh, pa jih še polovica ni prišlo. Potem smo imeli v cerkvi stanovske pridige za vsak stan posebej, lani pa za eno

tretjino fare v dvorani in sicer zopet za vsak stan posebej nauk in izpraševanje.

D. Kržišnik: Držimo, kar imamo. Red bodi točen. Listke je treba pobirati s knjigo. Izprašujejo naj se le fantje in dekleta. Za zaostale naj se določijo nedelje. Novak: Z ozirom na tovarne in gozdne delavce naj bo izpraševanje tudi ob nedeljah.

Župnijska pisarna (arhiv).

Celsissimus opomni, da je pri drugi vizitaciji natančneje ogledoval pisarne. Ker je veščak v tej stroki dekan Erjavec, je naprosil njega, da bi prevzel poročilo o tem predmetu.

Dekan Erjavec referira o registraturi, o arhivu, o prostoru, o shrambah, o blagajni, o privatnih pismih, ki naj se izločujejo, o izposojevanju, o fascikulih; o mapah, repertorijih za listine, da se lahko najdejo Dekanijski arhiv naj bo ločen od župnega.

Sajovic: Župniki naj koncepte hranijo. Kajdiž: Koliko predalov naj ima shramba za listine?

Koblar: Če se listina izposodi, ni dovolj, da se samo listek v vrzel vloži, ampak zapiše naj se posebej v knjigo. Arhiv naj se ne ureja po stvarini, ampak po času; s pomočjo repertorija se potem vsak akt hitro najde. Deli naj se arhiv v tri razdelke: v župnijski, zakonski in dekanijski. Vložni zapisnik je najpripravenjši, če se za razne stvarine odločijo posebne pole in listine iste vsebine vpisuje le na iste pole. Tako se koj hitro najde vsaka listina.

Lavrenčič se strinja z referentom Erjavcem. — Dr. Kržišnik: Vajnejši akti naj se posebej hranijo. — Elbert je za repertorij, kakor ga predlaga referent. — Gornik: Pri skrčenih mašah se vloži prepis ordinariatskega odloka v zapisnik ustanovnih maš. — Sušnik: To je že ukazano. Flis: Glede zapisnika je težko teoretično povedati, kako in zakaj je kak način boljši; najbolje je, če se vidi. Prav posebno tehtne listine naj se posebej hranijo. Vlada zahteva za arhiv poseben prostor. Sušnik: Tomažičev arhiv je bil uzoren. — Erjavec: Naj se dobi veščak, ki bi urejal stare arhive. — Sajovic: Paziti je treba na arhiv in na preiskovavce. Imeti morajo le-ti vedno škofijsko dovoljenja.

K 2. točki: Kako naj se knjige pišejo, po kakšnih formularih? pripomni Sušnik: Listine naj bodo iz dokumentnega papirja. Sajovic: Tudi krstni listi itd. Koblar: Za ex-offio liste zadostuje navadni papir.

Glede vprašanja krstov meni prošt Elbert: Naj se ne vpisujejo na pole v zakristiji, ker se lahko izgube.

Koblar: Krstna knjiga bodi v zakristiji.

Gantar: V zakristiji bodi manjša knjiga za vpis.

Peharec: Botri naj pridejo v župnišče krst vpisat.

Vpiše se hkrati v status.

Erker: Vpiše naj se precej v matično knjigo.

Gornik: V knjigo naj se vpisuje krst precej, če kaplan krsti, naj se da botru listek, kjer je zapisano ime otrokovo.

Referent: Formulari pri maticah naj bodo enojezični.

Flis: Za listine pa dvojezični, vselej tudi latinski, radi preseljevanja.

Referent: Župniki naj dajo kaplanom priliko vaditi se v spisovanju matic s tem, da jim dajo matice prepisat (kopije). Sušnik: Kapelan naj pri konkurzu pokaže župnikovo spričevalo, da je pomagal v pisarni. Gornik: Dobro bi bilo, ko bi se kak pouk uvel pri shodih Sodalitatis.

Status animarum. Koblar: Naj se piše slovenski, le opazke latinski, ne ves latinski. Prostor za vpisom 1. žene naj se ne pusti prazen, ampak 2. žena se spodaj vpiše, to je radi otrok bolj razvidno. Tudi naj se naredi alfabetični repertorij. Sušnik: Za vsako družino naj bosta odločeni 2 strani.

Sajovic: Dve strani treba, da je druga za vpiske o velikon. izpraševanju. Arko: Repertorij naj bo na koncu statusa.

Glede vpisov imen v krstne matice opomni prelat Flis: Imena naj se pišejo natančno, torej sch, nz itd., kjer se ljudje tako pišejo. — Schweiger: Pri nas opisujemo vedno, kakor se kdo res piše. Babic neizprašanih ne vpisujemo, da ni tožb. Elbert: Botri naj prinesó seboj ime in priimek na listku zapisana.

Mrliška knjiga. Koblar: V novih formularih bodi ostavljen v predale tudi predal za kraj in dan smrti in pokopa. Mesto let naj se piše datum rojstva. Gantar: Vzrok smrti naj se piše vedno, kakor je na listku zapisano.

Poročna knjiga. Rubrika za listine naj bo večja. Gornik: Rojstni datum naj se natančno vpiše; za četrtletne izkaze je to potrebno.

Repertorij. Koblar: V repertorij porok ni treba vselej obeh priimkov ženina in neveste, zadostuje eden. Gornik: Naj bosta vselej oba.

Dnevnik. V dnevniku naj se zapisujejo dohodki in stroški točno in vestno sproti; tudi naj se pravilno piše.

Knjiga dolžnikov. Celsissimus: Pri vizitaciji sem se prepričal, da je mnogo slabih formularov in nezanesljivih vpisov, zato je to poglavje važno. Knjiga cerkvenih računov se priporoča.

Knjiga za ustanovne mašne obletnice, za versko-zakladne in župnijske maše, za manualne maše, zapisnik o stvarini pridig so obligatne knjige.

Nadarbinski zapisnik. Koblar: Ni mogoče natančno vsega preračunati. Se priporoča samo. — Lavrenčič: priporoča zapisnik za sarta tecta. — Bizjan: Inženir nič ne gleda na te račune.

Zapisnik štolnine in opravilnik sta obligatni knjigi.

Opomnja. Kakor je razvidno iz predstoječega poročila (zapisnika) o shodu dekanov, se glede reda službe božje in glede kakih prememb v vodstvu župnijske pisarne niso storili obvezni sklepi; o tem bo odločevala prihodnja škofijska sinoda. Zato naj se dotlej vrši služba božja in vodi župnijska pisarna po dosedaj veljavnih predpisih.

69.

Odredbe glede verskozakladnega davka.

C. kr. deželna vlada je sporočila z dopisom z dne 2. marca 1905, št. 3728, glede verskozakladnega davka semkaj doslovno:

Mit dem Erlasse des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 11. Februar 1905, Zl. 670/K.U.M. ex 1902 ist folgende, gleichzeitig im Reichsgesetzblatte und im Verordnungsblatte des obigen Ministeriums zur Verlautbarung gelangende Verordnung herabgelangt:

Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht und des Finanzministers vom 11. Februar 1905 zur Durchführung des Gesetzes vom 7. Mai 1874, R. G. Bl. Nro. 51, über die Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1901 bis 1910.

Die Bemessung der Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1901 – 1910 hat bis auf weiteres unter sinngemässer Anwendung der Bestimmungen der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nro. 112,¹⁾ mit der Maßgabe zu erfolgen, daß an Stelle des § 6, Alinea 2, dieser Verordnung, mit Rücksicht auf das seit dem Jahre 1898 geltende neue Personalsteuergesetz, eine neue Bestimmung in einer Nachtragsverordnung verlaublicht werden wird, ferner daß an Stelle des im § 2, Alinea 2, bezogenen Finanzministerialerlasses vom 26. Juli 1880, R. G. Bl. Nr. 102, die Verordnung des Finanzministeriums vom 14. Juli 1900, R. G. Bl. Nr. 120,²⁾ betreffend die Einbekennung des dem Gebührenäquivalente unterliegenden Vermögens für das VI. Dezennium zu treten hat, und daß gemäß der Ministerialverordnung vom 21. Juni 1892, R. G. Bl. Nr. 110,³⁾ das aus Grund und Boden oder aus Naturalfrüchten fließende Einkommen sofort nach den für die Grundsteuer ermittelten Katastraldaten anzusetzen ist.

Endlich hat in allen jenen Bestimmungen der zitierten Ministerialverordnung, in welchen der Stand vom 1. Jänner 1881 zu Grunde gelegt ist, an Stelle dessen selbstverständlich der Stand vom 1. Jänner 1901 zu gelten.

Ueber Auftrag des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht beehrt sich die Landesregierung das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat zu ersuchen, sich mit Rücksicht auf den Umstand, daß sich bei Anwendung der Bestimmung des § 6 al. 2, der Mini-

sterial-Verordnung vom 21. August 1881 R. G. Bl. Nr. 112, betreffend die Berechnung des Einkommens aus gewerblichen Betrieben, infolge der geänderten Gesetzgebung über die direkten Steuern mehrfache Schwierigkeiten ergeben haben, darüber äußern zu wollen, ob sich nicht eine nötigenfalls im Wege einer Nachtrags-Verordnung zu statuierende Abänderung jener Vorschrift in dem Sinne empfehlen würde, daß bei den Einkommen aus gewerblichen Betrieben der zwanzigfache Betrag des Durchschnittes aus der in den Jahren 1898–1900 für den einzelnen Betrieb gezahlten Erwerbssteuer einzubekennen wäre.

Desgleichen wolle das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat die Meinungsäußerung darüber abgeben, ob nicht auch eine Ergänzung des § 9 Punkt 6 der zitierten Ministerial-Verordnung dahingehend wünschenswert wäre, daß unter der daselbst (§ 9 P. 6) aufgestellten Bedingung auch Versicherungsbeiträge eingestellt werden können, welche zu dem Zwecke geleistet werden, um den Bediensteten, mit Ausnahme jener in gewerblichen Betrieben, derartige Versorgungsgenüsse zu sichern, wogegen Versicherungsbeiträge, durch welche die aus der gesetzlichen Haftpflicht für Unfälle bei gewerblichen Betrieben den Beitragspflichtigen eventuell verursachten Entschädigungen selbst gedeckt werden sollen, zur Anrechnung beim Religionsfondsbeitrage nur dann geeignet wären, wenn der Beitragspflichtige sich gleichzeitig des Anspruches begibt, für den betreffenden Entschädigungsbetrag selbst die Anrechnung beim Religionsfondsbeitrage zu begehren. Die Anrechnung solcher Versicherungsbeiträge hätte, da es sich hierbei um ganz spezielle Ausnahmefälle handelt, in jedem einzelnen Falle der hierortigen Bewilligung zu unterliegen.

Endlich dürfte es sich aus rein textlichen Gründen empfehlen, nach Analogie sonstiger Steuergesetze im § 4 al. 2 jener Verordnung anstatt „Stand der Einnahmen und Ausgaben am 1. Jänner 1881“ die Bestimmung zu setzen: „Die Einnahmen und Ausgaben des dem Beginne der Bemessungsperiode vorausgegangenen Jahres.“

Da die Landesregierung beauftragt ist, dem Ministerium bis Ende April 1905 Bericht zu erstatten, wolle es dem hochwürdigen fürstbischöflichen Ordinariate genehm sein, die gegenständlichen Äußerungen der Landesregierung bis Mitte April 1905 zu kommen zu lassen.

¹⁾ Conf. Laibacher Dioecesanblatt I. 1881 pag. 84 sequ.

²⁾ Conf. Ljubljanski škofijski list I. 1900. pag. 75 sequ.

³⁾ Conf. Laibacher Dioecesanblatt I. 1892 pag. 62 sequ.

Das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat wird ferner ersucht, von allen Pfründen (Kanonikaten, selbständigen Seelsorgern, Hilfspriestern, einfachen und Kuratbenefizien), regulären Kommunitäten und weltgeistlichen Korporationen mit ungeteilter Dotation die im Sinne des § 2 der Ministerial-Verordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nr. 112, vorzulegenden Einbekenntnisse, betreffend das Vermögen von noch nicht 10jährigen Besitzdauer, beziehungsweise die negativen Anzeigen abzuverlangen und dieselben bis Ende April 1905 anher vorzulegen.

Diese Einbekenntnisse sind nach dem Stande vom 1. Jänner 1901 in sinngemäßer Anwendung der Vorschriften des Finanzministerial-Erlasses vom 14. Juli 1900, R. G. Bl. Nr. 120, zu verfassen.

Schließlich beehrt sich die Landesregierung das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat zu ersuchen, eine im Sinne der §§ 4—23 der Ministerial-Verordnung vom 21. August 1881 in einem Exemplare zu verfassende Fassion des Bistums Laibach bis Ende April 1905 gefälligst vorlegen, sowie alle jene Pfründen (Kanonikats-Pfarr-Hilfspriester-einfache und Kurat-Beneficial-Pfründen), regulären Kommunitäten und weltgeistlichen Korporationen mit ungeteilter Dotation, deren Einkommen die gesetzliche Kompetenz überschreitet, zur Vorlage ebensolcher Fassionen bis zum gleichen Zeitpunkte auffordern zu wollen.

Hieher gehören besonders auch jene Pfründen, welche keinen Anspruch auf eine Kongrua-Ergänzung auf Grund des Gesetzes vom 19. September 1898, R. G. Bl. Nro. 176, gestellt, daher auch keine Fassionen vorgelegt haben.

Den zur Vorlage gelangenden Fassionen wollen die bezüglichen Kirchenrechnungen für das Jahr 1900 gefälligst zugelegt werden.

Z ozirom na nekatere nejasnosti v tej odredbi je prosil kn. šk. ordinariat z dopisom z dne 13. marca 1905. št. 1035 pojasnil, katere je c. kr. deželna vlada v dopisu z dne 25. aprila 1905 št. 5400 obljubila ter hkrati dovolila, da se počaka s polaganjem fasij, dokler ne dojdejo željena pojasnila od ministerstva.

Ta pojasnila je javila c. kr. deželna vlada z dopisom z dne 4. novembra 1905. št. 20808, ki slóve:

Mit Bezug auf die geschätzte Note vom 13. März 1905, Z. 1035 und im Nachhange zur h. a. Note vom 25. April 1905, Z. 5400, beehrt sich die Landesregierung dem hochwürdigen fürstbischöflichen Ordinariate mitzuteilen, daß mit dem Erlasse des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 16. Oktober 1905, Z. 1053/K. U. M. folgende, gleichzeitig im Reichsgesetzblatte und im Verordnungsblatte des obigen Ministeriums zur Verlautbarung gelangende Verordnung herabgelangt ist:

Verordnung des Leiters des Ministeriums für Kultus und Unterricht und des Finanzministers vom

16. Oktober 1905 vomit in Nachhange zur Ministerialverordnung vom 11. Februar 1905, R. G. Bl. Nro 22, ergänzende Bestimmungen zur Durchführung des Gesetzes vom 7. Mai 1874, R. G. Bl. Nro. 51, über die Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1901 bis 1910 erlassen werden.

Bei Bemessung der Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1901—1910, welche im übrigen gemäß der Ministerialverordnung vom 11. Februar 1905, R. G. Bl. Nro. 22, unter sinngemäßer Anwendung der Bestimmungen der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nro. 112, zu erfolgen hat, ist das Einkommen aus gewerblichen Betrieben künftighin anstatt nach der im § 6, Alinea 2, der letztzitierten Ministerialverordnung enthaltenen Bestimmung in der Weise zu berechnen, daß dasselbe mit dem zwanzigfachen Betrage des Durchschnittes aus der in den Jahren 1898—1900 für den einzelnen Betrieb gezahlten staatlichen Erwerbsteuer ohne Zurechnung der zu derselben eingehobenen Zuschläge anzunehmen ist.

Weiters werden die Bestimmungen des § 9 der Ministerialverordnung von 21. August 1881, R. G. Bl. Nro. 112, dahin ergänzt, daß den in Punkt 3 angeführten Assekuranzauslagen auch die von dem Religionsfonds-Beitragspflichtigen auf Grund einer gesetzlich ihm obliegenden Verbindlichkeit zu leistenden Beiträge zur Unfalls- und Krankenversicherung gleichzuhalten sind.

Desgleichen kann unter der im § 9, Punkt 6, jener Verordnung aufgestellten Bedingung auch die Anrechnung solcher Versicherungsbeiträge beansprucht werden, welche zu dem Zwecke geleistet werden, um den Bediensteten, mit Ausnahme jener in gewerblichen Betrieben, Versorgungsgenüsse zu sichern.

Dagegen sind Versicherungsbeträge, durch welche jene Entschädigungsansprüche gedeckt werden sollen, welche zu Lasten des Religionsfonds-Beitragspflichtigen aus der gesetzlichen Haftpflicht für Unfälle bei gewerblichen Betrieben eventuell entstehen können, nur in dem Falle zur Anrechnung beim Religionsfondsbeitrage geeignet, wenn der Beitragspflichtige sich gleichzeitig des Anspruches begibt, für den betreffenden Entschädigungsbetrag selbst die Anrechnung beim Religionsfondsbeitrage zu begehren. Die Bewilligung zur Anrechnung solcher Versicherungsbeträge bleibt jedoch in jedem einzelnen Falle der Schlußfassung des Ministers für Kultus und Unterricht vorbehalten.

Zugleich wird hinsichtlich der gemäß § 4 der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nro. 112, vorzunehmenden Einkommensberechnung festgesetzt, daß das betreffende Einbekenntnis künftighin den Stand der Einnahmen und Ausgaben des dem Beginne der Bemessungsperiode vorausgegangenen Jahres anzugeben hat.

Kosel m. p.

Biennerth m. p.

Ferner hat das genannte Ministerium entschieden, daß die Bestimmungen des Ministerialerlasses vom 14. November 1893, Z. 21345, wovon ein Ausgang mitfolgt,¹⁾ auch künftighin entsprechend in Anwendung zu bringen sind und, daß auch für beneficia simplicia, beziehungsweise Hilfspriesterstellen bei Vorhandensein der gesetzlichen Voraussetzungen ein Religionsfondsbeitrag vorbehaltlich der konkretenfalls nur im Instanzenzuge zu lösenden Frage ihrer Beitragspflichtigkeit zu bemessen und die Kompetenz hiebei im Sinne der im Ministerial-Erlasse vom 4. April 1875, Z. 4975, h. a. Note vom 10. April 1875, Z. 745. Pr.²⁾ zur Passierung für die Erhaltung der Hilfspriester zugelassenen Beträge anzunehmen ist.

¹⁾ Ta odlok ministerstva za bogočastje in nauk slove: „Ich finde mich bestimmt im Einvernehmen mit dem k. k. Finanz-Ministerium anzuordnen, daß bei jenen Pfründen, deren Inhaber auch ohne Rücksichtnahme auf eine Ausgabepost für den Religionsfondsbeitrag einen Anspruch auf eine Kongruaergänzung im Sinne des Gesetzes vom 19. April 1885, R. G. Bl. Nr. 47, nach ihren zuletzt adjustierten Fassionen haben würden, von der Bemessung des Religionsfondsbeitrages für das laufende Dezennum insoweit, als nicht solche Veränderungen in dem Vermögen oder in dem Einkommen der fraglichen Pfründen eintreten, welche einen Kongrua-Ueberschuß zur Folge haben, Umgang genommen werde.“

In allen übrigen Fällen ist der Beitrag zu bemessen, und kann nur dort, wo derselbe höher als der Kongrua-Ueberschuß erscheint, auf die Höhe des letzteren reduziert werden.

²⁾ Conf. Kirchliches Verordnungs-Blatt für die Laibacher Diözese I. 1875 p. 297 & 298.

Hinsichtlich der Bestimmung des § 5. der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nro. 112, betreffend die Einbekennung des Reinertrages aus Stiftungen, hat das Ministerium eine Aenderung nicht getroffen, der Ertrag der Messenstiftungen wird daher einzubekennen sein.

Das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat wird nunmehr ersucht, die Vorlage der Einbekenntnisse im Sinne der h. a. Note vom 2. März 1905, Z. 3728, seitens aller in dieser Note angeführten Pfründen, Kommunitäten und Korporationen, also nicht nur seitens der Pfarrpfründen, bis Ende November 1905 gefälligst veranlassen zu wollen.

Die Vorlage der Einbekenntnisse hat im Sinne des obzitierten Ministerial-Erlasses vom 14. November 1893, Z. 21345, nur seitens jener Pfründen zu entfallen, welche seit dem 1. Jänner 1901 eine Kongrua-Ergänzung im Sinne des Gesetzes vom 19. September 1898, R. G. Bl. Nro. 176 beziehen.

Ker se je pa objava teh odredb toliko zanesljiva, da ni mogoče držati od c. kr. deželne vlade postavljene obroke, se s tem naroča vsem nadarbinarjem, ki so v smislu predstojenih odredb dolžni predložiti fasije za odmero verskozakladnih prispevkov, naj predložijo dotične fasije semkaj zanesljivo do 20. dec. 1905.

70.

Polaganje interkalarnih računov.

Glede polaganja interkalarnih računov sporoča c. kr. deželna vlada v dopisu z dne 30. septembra 1905 št. 15699 doslovno:

Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht hat mit dem Erlasse vom 31. Juli 1905 Z. 7686/01 darauf aufmerksam gemacht, daß auf Grund der bestehenden Vorschriften, insbesondere auch im Sinne des § 15 al. 1. der Ministerialverordnung vom 16. November 1898, R. G. Bl. No. 205, wenigstens grundsätzlich daran festgehalten werden muß, daß Interkalarkonten vakant gewordener Pfarren in allen Fällen und zwar auch dann zu legen sind, wenn das Lokaleinkommen zur Deckung des Provisorsgehaltes herangezogen und nur der Abgang an Provisorsgehalt aus dem Religionsfonde angewiesen wird.

Zugleich wurde die k. k. Landesregierung beauftragt, mit dem hochwürdigen fürstbischöflichen Ordinariate in geeigneter Weise das Einvernehmen zu pflegen, daß dem Seelsorgeklerus die Einhaltung dieser Bestimmung seitens desselben zur Pflicht gemacht und entsprechend eingeschärft werde.

Weiters hat das k. k. Ministerium mit demselben Erlasse angeordnet, daß in den Interkalarkonten die nur für die Kongruaberechnungen zugelassenen Abzugsposten (wie Auslagen für die Führung der Dekanatsgeschäfte, Matriken etc.) nicht zu passieren und in dieselben jene tatsächlichen Einnahmen, welche für die Kongrua nicht oder nur pauschalweise in Betracht zu kommen haben, also insbesondere das stiftungsmäßige und das volle tatsächliche Stola Einkommen einzustellen sind. Hinsichtlich des Wirtschaftsertrages wurde angeordnet, daß den Interkalarkonten gemäß nicht der bloße Katastralreinertrag, sondern der volle wirkliche Ertrag zu verrechnen ist.

Alle Einnahmen und Ausgaben in den Interkalarkonten werden, soweit dieselben nicht auf Grund der Fassionen konstatiert werden können, entsprechend zu dokumentieren sein.

Kar se daje čč. gg. duhovnikom s tem na znanje.

71.

Uradni matični izpiski za inostrance.

Vsled pogodbe med Avstrijo in raznimi tujimi državami morajo spisovatelji matic za uradno porabo dotične tuje dežele izdelovati podložnikom takih tujih držav njih rodbino zadevajoče rojstne, poročne in mrtvaške liste ter jih potom c. kr. okrajnega glavarstva pošiljati c. kr. deželni vladi v Ljubljani za nadaljno poslovanje. Katerim podanikom tujih držav da so iz-

delovati taki ex offio izpiski iz matic, pove vsako leto naš „Catalogus Cleri“ v ondi natisnjeni „Consignatio“. Utegnili so pa nekateri dušni pastirji prezreti to navodilo, kajti c. kr. deželna vlada je kn. šk. ordinarijatu poslala dopis z dne 13. nov. t. l. št. 21.517, ki slove:

„Die Landesregierung hat in Angelegenheit des mit Frankreich und Italien vereinbarten Matrikenaus-

tausches die Wahrnehmung gemacht, das die Bestimmungen der Ministerialverordnung vom 31. Dez. 1892 R. G. Bl. Nro 2 ex 1893, bzw. 28. Dezember 1883 R. G. Bl. Nro. 191, seitens der Matrikenführer nicht strikte befolgt werden und hiedurch Mängel entstehen, deren Abstellung zeitraubende Korrespondenz und eventuell die verspätete Vorlage der bezüglichen Dokumente an das k. k. Ministerium des Innern zur Folge hat.

Aus diesem Grunde sieht sich daher die Landesregierung veranlaßt, das hochwürdigste fürstbischöfliche Ordinariat zu ersuchen, die unterstehenden Matrikenführer an die genaue Beobachtung der einschlägigen Vorschriften zu erinnern und denselben speziell die Vermeidung der gedachten Ordnungswidrigkeiten nahezu legen.

In diesem Belange ist hinsichtlich der Sprache der Ausfertigung festzuhalten, daß im Falle, als die Abfassung des Matrikenauszuges in einer anderen als in der deutschen, lateinischen oder italienischen, bzw. französischen Sprache erfolgt sein sollte, die Beifügung einer lateinischen oder deutschen Uebersetzung not-

wendig erscheint, welche seitens der zuständigen politischen Behörde zu bestätigen ist.

Es ist weiters vorgesehen, daß die Matrikenauszüge in den fälligen Terminen im Wege der politischen Behörden anher vorzulegen sind, weshalb es unzulänglich ist, daß Matrikenführer solche Dokumente im Wege des hochwürdigsten fürstbischöflichen Ordinariates anher in Vorlage bringen. Das hochwürdigste fürstbischöfliche Ordinariat wird daher eingeladen, in solchen Fällen die einlangenden Matrikenscheine den Matrikenführern unter Verweisung auf die bestehende Vorschrift zurückzustellen.

Schließlich ist noch des Umstandes zu gedenken, daß in wiederholten Fällen seitens der Matrikenführer Matrikenauszüge mitgeteilt wurden, deren Vorlage inhaltlich der Daten der bezüglichen Dokumente bereits in einem früheren Termine fällig war und wobei die Verzögerung in keiner Weise motiviert wurde. Es wolle demnach den mit der Matrikenführung betrauten Organen die Einhaltung der Vorlagetermine eventuell im Falle gerechtfertigter Verzögerung die Anführung der Gründe eingeschränkt werden."

72.

Konkurzni razpis.

Razpisujejo se župnije: Budanje v vipavski dekaniji; Črnuče v ljubljanski dekaniji; Gora nad Idrijo v idrijski dekaniji; Kopanj v šmarijski dekaniji; Rieg (Reka) pri Kočevju v kočevski dekaniji; Sv. Peter v Ljubljani v ljubljanski dekaniji.

Prosvici za župnije Budanje in Sv. Peter v Ljubljani naj naslove svoje prošnje na prečastiti kn.

šk. ordinarijat v Ljubljani; za župnijo Črnuče na častitega gospoda Frančiška Kušarja, župnika v Mengšu; za župnijo Goro in Kopanj na veleslavno c. kr. deželno vladu v Ljubljani; za župnijo Rieg (Reka) pri Kočevju pa na svetlega Kneza Karola Auersperga.

Kot zadnji rok za vlaganje prošenj se s tem določi 30. dan decembra 1905.

73.

Škofijska kronika.

Podeljene so bile župnije: Begunje pri Cerknici (na novo ustanovljena) tamošnjemu ekspozitu č. g. Frančišku Dimniku; Radeče pri Zidanem mostu č. g. Frančišku Hiersche-tu, župniku v Boštanju; Črni vrh nad Polhovim gradcem tamošnjemu župnemu upravitelju č. g. Jakobu Benedičiču; Nesseltal (Koprivnik) na Kočevskem č. gospodu Avgustu Schauer, župnemu upravitelju na Topli Rebi (Unter-Warmberg); Peče ondodnem župnemu upravitelju Josipu Žagarju; Šent Gotard č. g. Antonu Hribarju, župniku na Gori nad Idrijo.

Kanonično vmeščeni so bili č. g.: Frančišek Hiersche na župnijo Radeče pri Zidanem mostu dne 30. oktobra 1905; Jakob Benedičič na župnijo Črni vrh nad Polhovim gradcem dne 8. novembra 1905; Frančišek Dimnik na župnijo Begunje pri Cerknici dne 1. decembra 1905.

V knezoškofijskih zavodih v Šent Vidu nad Ljubljano je nameščen kot gimnazijski učitelj č. g. dr. Ivan Knific.

Premeščeni so bili č. g.: Martin Pečarič iz Boštanja v Šmihel pri Novem mestu; Frančišek Vidmar iz Šmihela pri Novem mestu v Boštanj;

Josip Podlipnik iz Predoselj v Šent-Jernej; Frančišek Kimovec iz Grada v Predoslje; Matej Ahačič iz Radeč pri Zidanem mostu v Grad; Vincencij Čibašek iz Leskovca pri Krškem v Radeče pri Zidanem mostu; Frančišek Žužek iz Šent-Vida nad Ljubljano kot župni upravitelj na Kopanj; Valentin Zabret z Jesenic v Šent-Vid nad Ljubljano; Karol Čuk iz Smlednika na Jesenice; Frančišek Zajc iz Koprivnika (Nesseltal) v Smlednik; Lavrencij Lah iz Idrije v Žiri; Josip Brajec, kapelan v Sori, je imenovan župnim upraviteljem ondi; Frančišek Pavlič, kapelan pri Sv. Petru v Ljubljani, pa župnim upraviteljem ravnotam.

Stalni pokoj je dovoljen č. g. Juriju Jaklitschu, župniku v Kočevski Reki (Rieg).

Začasni pokoj je dovoljen č. g. Mateju Pintarju, župniku v Šent Gotardu.

Umrli sta č. g.: Martin Malenšek, župnik pri Sv. Petru v Ljubljani, dne 1. novembra 1905; Ivan Golob, upokojeni primskovski župnik, dne 24. novembra 1905 v Šmartnem pri Litiji.

Priporočata se v molitev častitim gospodom duhovnim sobratom.

Knezoškofijski ordinarijat v Ljubljani. dné 1. decembra 1905.